

BERGEENDEN, *TADORNA TADORNA*, IN SLAGPENRUI AAN DE BENEDEN-SCHELDE BIJ ANTWERPEN

Herman VOET

INLEIDING

Bij vrijwel de gehele noordwest-Europese populatie van de Bergeend, *Tadorna tadorna*, voltrekt de vleugelrui zich in de Waddenzee. De vogels concentreren zich hiervoor bijna uitsluitend in de Duitse Bocht tussen de monding van de Weser en de Eider (Smit en Wolff, 1981). Hoofdruiplaatsen zijn het slikplatencomplex van het Knechtsand (Goethe, 1957, 1961a, 1961b; Oelke, 1969a, 1969b) en de omgeving van het eiland Trischen (Goethe, 1961b; Dirksen, 1968). Een taxatie van 120-130.000 overwinterende Bergeenden voor West-Europa (Atkinson-Willes, 1976) laat toe een idee te vormen van het aantal vogels dat zich in voornoemd gebied voor de rui verzamelt, waarbij wel rekening dient gehouden met een verschil in samenstelling ten opzichte van het zomerbestand. Overigens stemt dit cijfer grotelijks overeen met een aantal van tenminste 30.000 broedparen voor hetzelfde gebied, verkregen bij een recente berekening en vermeerderd met een volgens ruwe schatting overeenkomstig aantal niet-broedende vogels (Smit en Wolff, l.c.). Elders zijn sinds geruime tijd twee kleine ruiplaatsen bekend: de Hoge Platen in de Westerschelde bij Breskens (Maebe en Van der Vloet, 1952; Lebret, 1956) en de Bridgwater Bay in Somerset (Perret, 1953; Eltringham en Boyd, 1963). Hieraan werden kort geleden nog toegevoegd: het Haringvliet in de Nederlandse Delta (Ouwencel, 1976), de Waddenzee ten zuiden van Vlieland (Teixeira, 1979; Smit en Wolff, l.c.), de Forth Estuary (Bryant, 1978) en de Wash (Bryant, 1981). Het aantal ruiers varieert op deze plaatsen van enkele honderden tot meerdere duizenden.

Vanaf 1975 werden Bergeenden ruiend aangetroffen op het Belgisch gedeelte van de Beneden-Schelde. Onze gegevens sluiten aan bij hetgeen hieromtrent eerder gepubliceerd werd door Van Impe (1981).

HET GEBIED

Het ruigebied omvat op de eerste plaats de Schelde ter hoogte van het „Galgeschoor” te Lillo. Tussen beide oevers bedraagt de afstand er maximaal 1 km. Naast een slikstrook van hoogstens enkele tientallen meter breedte langs

het schorredeelte, is er slechts een tamelijk druk bevaren geul. Een tweede meer uitgestrekte zone bevindt zich 7 km noordwaarts, tegenover het „Groot Buitenschoor” te Zandvliet vlak bij de Belgisch-Nederlandse grens. Bij lage tij komen hier slikken en een hooggelegen zandplaat vrij over een oppervlakte van ruim 200 ha. Beide terreinen staan sedert 1 januari 1981 onder de bescherming van de Belgische Natuur- en Vogelreservaten. Het gebied sluit aan bij het Verdrongen Land van Saaftinge op oostelijk Zeeuws-Vlaanderen en bij de slikken en schorre van Bath.

WAARNEMINGEN OVER RUI

1975. Bergeenden in vleugelrui werden voor het eerst in het gebied vastgesteld door G. Bulteel, J. De Ridder en P. Maes. Ze troffen te Lillo op 9 augustus een 50-tal en op 16 augustus een 160 ruiende exemplaren aan. Deze waarnemingen werden daarna door anderen herhaaldelijk bevestigd. Op 23 augustus zwommen 30 en 65 ruiende Bergeenden in compacte groep op de Schelde. De korte afstand liet toe na te gaan dat het hoofdzakelijk mannetjes betrof. Er werden slechts een zestal wijfjes opgemerkt. Op het slik bevonden zich 65 adulten samen met juvenielen (eerste kalenderjaarvogels). Op 31 augustus werden een 100 ruiers geteld en 71 volwassen vogels op het slik. Op 6 en 7 september bevond er zich geen zwemmende groep meer op de Schelde, wel reeds ingeruide adulten op het slik.

1977. Op 7 augustus werden in totaal 255 Bergeenden in rui vastgesteld, verdeeld als volgt: 95 te Lillo en 160 te Zandvliet. Deze vogels werden op geen van beide plaatsen teruggezien op 27 augustus. Wel waren er op die datum te Zandvliet 96 vliegvaardige volwassen Bergeenden aanwezig.

1978. Zoals in 1976 werden geen vogels in rui aangetroffen. Overigens lag het aantal pleisteraars te Lillo-Zandvliet opvallend laag in de periode juli-september, met onder meer slechts 7 exemplaren op 2 september.

1979. Een dichte groep van 90 ruiende vogels verbleef te Zandvliet op 19 augustus. Eenzelfde aantal werd nog teruggezien op 26 augustus.

1980. Op 9 augustus bevonden zich 150 ruiende exemplaren op de Schelde te Zandvliet, naast 430 Bergeenden op het slik, hoofdzakelijk adulte vogels niet in rui. Op 17 augustus was de groep ruiers geslonken tot 95 en vertoefden er 600 volwassen vogels op het slik.

1981. Op 9 augustus verbleven te Zandvliet 300-350 Bergeenden in gesloten formatie op de Schelde, maar ze bleken niet in rui te zijn. Een gelijkaardig gedrag werd aldaar opgemerkt bij een 100-tal exemplaren op 16 augustus. Nadien bleek een dergelijke groep uit het gebied verdwenen.

HET PLEISTEREN IN DE ZOMERPERIODE

Maebe en Van der Vloet (1958) gaven voor de periode 1946-1950 aan dat de Bergeend in het Antwerps Scheldegebied onregelmatig en in klein aantal voor-

kwam tijdens de maanden juni en juli. Ook voor het winterseizoen, van november tot maart, vermeldden ze een zeer onregelmatig optreden, tot maximum een 30 eksemplaren. Na de eerste broedgevallen in 1950, werd de soort nadien geleidelijk het ganse jaar in het gebied aangetroffen (Maebe en Van der Vloet, l.c.). Dank zij het ontstaan van geschikte voedsel- en broedterreinen door het progressief opspuiten van grote oppervlakten in de oorspronkelijke polders, ontwikkelde zich een aanzienlijke Bergeendenpopulatie, waarbij het aantal broedparen, vooral vanaf de beginjaren zeventig, sterk toenam: 195 broedparen in 1981, tegenover slechts 20 in 1966 (C.B.A., 1967). In deze laatste periode zijn tijdens de zomermaanden, vooral in juli, soms belangrijke aantallen pleisteraars vastgesteld op de slikken te Lillo-Zandvliet: 770 eksemplaren op 10 juli 1977 en zelfs 1900 eksemplaren op 14 juli 1973.

Tabel 1. Aantal volwassen en tweedejaars Bergeenden, *Tadorna tadorna*, te Zandvliet/Antwerpen van eind mei tot eind september 1981

mei	30	372	juli	21	814
juni	6	414		26	570
	13	777	augustus	1	400
	17	480		8	764
	18	509		16	505
	20	643		17	512
	21	449		22	870
	25	647	september	2	180
	28	392		4	358
	30	299		12	115
juli	5	394		19	72
	12	774		20	310
	18	1346		27	8 (1)

(1) 466 eks. te Lillo/Antwerpen.

Regelmatige tellingen werden uitgevoerd in 1981 door R. Deman te Zandvliet (Tabel 1) en door W. Van Ginhoven te Lillo. Tabel 1 toont een duidelijke stijging van de aantallen vanaf half juni, gevolgd door een uitgesproken hoogtepunt op het einde van de tweede julidecade. De aantallen bleven op een relatief hoog peil tot in het begin van de derde decade van augustus. Overigens wezen meerdere vaststellingen er op, dat het soms grillig aantalsverloop ten dele veroorzaakt werd door uitwisseling van vogels met naburige gebieden.

BESPREKING

BIJZONDERHEDEN OVER HET OPTREDEN VAN RUI

Van 1975 tot 1981 werden geen Bergeenden in vleugelrui aangetroffen in 1976, 1978 en 1981.

Opmerkelijk was de waarneming van Bergeenden te Zandvliet op 9 en 16 augustus 1981. Deze vogels hielden zich ook bij lage tij al zwemmend en in compact groepsverband bij elkaar op, doch waren stellig niet in rui. Bij talrijke bezoeken op latere data bleek dat ze niet langer ter plaatse hebben vertoefd. Interessant in dit opzicht is de vermelding door Lebret (1956), met betrekking tot gelijkaardige vaststellingen bij de Bergeend op de Hoge Platen, dat eenden en ganzen vlak vóór de aanvang van de rui zich reeds als zodanig beginnen te gedragen.

Ruiende vogels werden te Lillo en te Zandvliet uitsluitend gezien in augustus, dit is in een sterk begrensde periode. Immers het ruiseizoen spreidt zich normaal van begin juli tot half oktober (Bauer en Glutz von Blotzheim, 1968). In grote lijnen geldt dit ook voor de kleinere ruiplaatsen. Zowel op de Hoge Platen in de Westerschelde (Maebe en Van der Vloet, 1952, 1955; Lebret, 1956) als in de Forth Estuary (Bryant, 1978) verliep het optreden van rui over een periode van twee maand en half, namelijk van half juli tot begin oktober, met een hoogtepunt in augustus. In Bridgwater Bay liep de ruitijd door tot ver in oktober, terwijl de topperiode zich rond begin september situeerde (Eltringham en Boyd, 1963).

Het voorkomen van hoofdzakelijk mannetjes in rui te Lillo in 1975 — minstens 90% op 23 augustus —, ligt in de lijn van de waarnemingen en ringvangsten op de Hoge Platen, waar in augustus het aandeel van de mannetjes 80-85% bedroeg (Maebe en Van der Vloet, 1952, 1955). Op het Knechtsand lag dit percentage in dezelfde periode nauwelijks lager: 75-80% tussen de derde julidecade en eind augustus, terwijl de verhouding mannetjes/wijfjes in september 50% benaderde (Oelke, 1969a en 1969b).

Voor 1975 tonen onze gegevens aan dat te Lillo minstens een gedeelte van de 160 Bergeenden tijdens de ganse duur van de vleugelrui ter plaatse heeft vertoefd, ondanks het feit dat dit gebied door druk scheepvaartverkeer niet bijzonder rustig leek. In de overige jaren werden zowel te Lillo als te Zandvliet vogels in rui slechts in een korte tijdsspanne gezien. Rekening houdend met het feit dat het ruiproces bij de Bergeend 25-31 dagen in beslag neemt (Smit en Wolff, 1981), wijzen onze waarnemingen er op dat de vogels zich stroomafwaarts op Nederlands grondgebied moeten verplaatst hebben. Dit verwondert niet, aangezien Oelke (1969a, 1969b) voor het Kechtsand aangeeft dat ruiende Bergeenden door getijstromingen afgedreven kunnen worden over een afstand van 3-8 km en dat de gemiddelde verblijfsduur er per ruiende Bergeend slechts 12-14 dagen bedraagt. Dergelijke getijdenbewegingen werden ook nagegaan rond Trischen (Dirksen, 1968).

ZOMERCONCENTRATIES EN RUI

Tabel 1 geeft een duidelijk beeld van het aantalsverloop van de Bergeend te Zandvliet tussen eind mei en eind september 1981. Het voorkomen in juni-juli

past in het normale ruitrekpatroon van de soort (Hoogerheide en Kraak, 1942; Coombes, 1950; Boase, 1951), Lind (1957) kon nagaan dat weg- en doortrek in juni betrekking hadden op niet-broedvogels, bestaande voor een vierde tot de helft uit tweedejaarsvogels (tweede kalenderjaar). Tellingen van zomerconcentraties in het Haringvliet wezen uit dat, tegelijk met een sterke toename van adulten in juni, het aantal tweedejaars geleidelijk afnam (Ouweneel, 1976). Greenhalgh (1965) en Hori (1966) kwamen tot gelijklopende bevindingen. Overigens werd de samenstelling van de overzomeraars, die globaal op een 50% van de totale Bergeendenpopulatie wordt geraamd (Prater, 1981; Smit en Wolff, 1981) uitvoerig nagegaan door Maebe en Van der Vloet (1952), Lind (1957) en Hori (1964). Bij de tellingen te Zandvliet in 1981 zijn evenwel geen aanwijzingen verkregen over de verhouding tweedejaarsvogels tot adulten.

Volgens Maebe en Van der Vloet (1952) situeerde de ruitrek zich op geschikte plaatsen in Zeeland van juli tot midden-augustus, met een hoogtepunt in de tweede helft van juli. Na half augustus en in september werden nog maar enkele adulte eksemplaren aangetroffen, terwijl de eerste volwassen vogels teruggezien werden in de eerste helft van oktober. De juli-top te Zandvliet in 1981 is hiermee in overeenstemming, doch het voorkomen in de tweede helft van augustus en in september wijkt gevoelig af van de vaststellingen ongeveer 30 jaar geleden in de omliggende gebieden in Zeeland.

Het relatief hoog aantal Bergeenden te Lillo op 27 september 1981 houdt stellig verband met terugtrek uit het ruigebied, hetgeen vermoedelijk ook geldt voor de pleisteraars te Zandvliet op eerdere data in september. In het natuurreservaat te Oorderen/Antwerpen worden de eerste adulten opnieuw aangetroffen vanaf eind september: alzo 2 eksemplaren op 30 september 1973 en 3 eksemplaren op 26 september 1981. In dit verband kan vermeld dat op de Hoge Platen de eerste Bergeenden reeds half augustus de rui hadden beëindigd (Maebe en Van der Vloet, 1952).

Te Zandvliet en elders langs de Schelde bij Antwerpen is het aantal pleisteraars in de zomerperiode — van juni tot augustus — aanzienlijk toegenomen tijdens de laatste 30 jaar. De evolutie hiervan is slechts in grote lijnen bekend. Afgezien van het ontstaan en de snelle opbouw van een lokale Bergeendenpopulatie in het Antwerps Scheldegebied, is deze toename voornamelijk in verband te brengen met een bestandsvermeerdering van de soort in Noordwest-Europa (Bauer en Gluz van Blotzheim, 1968; Smit en Wolff, 1981). Vrijwel overal nam het broedbestand aanmerkelijk toe, hetgeen op veel plaatsen gepaard ging met een landinwaartse areaaluitbreiding (Poulsen, 1959; Sharrock, 1976; Teixeira, 1979). In België is het aantal broedparen tijdens het laatste decennium bijna verdrievoudigd, hetgeen evenwel in ruime mate veroorzaakt werd door de sterke aangroei in het Antwerpse. Dit aantal steeg van 115 broedparen omstreeks 1970 (Lippens en Wille, 1972) tot 300-330 in 1980 (Maes en Voet in Atlas van de Belgische broedvogels, in voorbereiding). Rekening houdend bovendien met onder meer een uitgesproken toename in de naburige Nederlandse Delta (Timmerman, 1960; Baptist en Meijner, 1979)

en in het Atlantisch broedgebied (Smit en Wolff, l.c.), blijft de vraag in hoeverre de populatie van de Britse Eilanden, die weliswaar ongeveer de helft bedraagt van het totaal voor Noordwest-Europa (Prater, 1981), een rol speelt bij het voorkomen van de Bergeend te Lillo-Zandvliet tijdens de ruitrekperiode. In verband hiermee kan worden aangestipt dat systematisch uitgevoerde tellingen langs de Nederlandse kust een noordwaarts gestuwde ruitrek van Bergeenden hebben aangetoond in juni-juli, doch hoofdzakelijk tijdens een korte periode van 5 tot 15 juli, waarbij het overgrote deel van deze doortrekkers wel van Britse herkomst moet zijn (Platteeuw, 1980).

Ook elders ging de bestandstoename gepaard met pleisteren in stijgend aantal en gespreid over een langere periode tijdens de zomermaanden (juni-september) op geschikte terreinen. Deze veranderde toestand heeft zich op meerdere plaatsen in Nederland en Groot-Brittannië voorgedaan, waarbij in recente tijd enkele kleine ruigebieden werden ontdekt (Ouweneel, 1976; Teixeira, 1979; Smit en Wolff, 1981; Bryant, 1978, 1981).

DANKBETUIGINGEN

Oprecht dank ik L. Benoy, G. Bulteel, J. De Ridder en P. Maes, die me aantekeningen hebben verschaft en in het bijzonder beide conservators R. Deman en W. Van Ginhoven voor het ter beschikking stellen van hun telgegevens uit 1981. Tevens gaat mijn erkentelijkheid naar de heer B. Van Damme voor de hulp bij het verzamelen van de literatuur en naar de heer H. Van der Vloet, over wiens uitgebreide dokumentatie ik kon beschikken.

SAMENVATTING

Sedert 1975 werd onregelmatig (niet in 1976, 1978 en 1981) een klein aantal (maximum 255 exemplaren) Bergeenden in vleugelrui vastgesteld op het Belgisch gedeelte van de Beneden-Schelde. Het gebied situeert zich ten noorden van Antwerpen ter hoogte van de natuurreservaten „Galgeschoor” en „Groot Buitenschoor” te Lillo-Zandvliet.

Vogels in rui werden steeds in een eng begrensde periode en uitsluitend in augustus waargenomen. In 1975 verbleef tenminste een gedeelte van 160 Bergeenden tijdens de ganse duur van de rui ter plaatse. De groep bestond uit minimum 90% mannetjes. Voor de overige jaren duiden onze gegevens op een meer kortstondig oponthoud, waarbij de ruiende vogels zich blijkbaar stroomafwaarts op Nederlands grondgebied hebben verplaatst.

Tabel 1 toont het aantalsverloop van volwassen en tweedejaars Bergeenden te Zandvliet tussen eind mei en eind september 1981. Hierbij valt op: een toename vanaf juni, een maximum op het einde van de tweede julidecade en aanhoudend hoge aantallen tot in het begin van de derde decade van augustus. Dit aantalsverloop wordt nagegaan aan de hand van ruitrekgegevens en vergeleken met het voorkomen rond de jaren vijftig in de Antwerpse omgeving en in de aangrenzende gebieden in Zeeland. De sterke toename van het aantal pleisteraars langs de Schelde bij Antwerpen van juni tot augustus in de laatste 30 jaar vindt, naast de recente ontwikkeling van een vrij aanzienlijke plaatselijke broedpopulatie, voornamelijk zijn oorsprong in een bestandsvermeerdering van de soort in Noordwest-Europa. Vermoedelijk zijn de vogels te Lillo-Zandvliet herkomstig uit het

vasteland (zuidelijk deel van Nederland, België en mogelijk Frankrijk), hoewel er Bergeenden uit de Britse Eilanden kunnen bij betrokken zijn.

Een verband wordt gelegd met analoge aantalsstijgingen in de zomerperiode (juni-september) op meerdere plaatsen in Groot-Brittannië en Nederland en waarbij recentelijk enkele nieuwe ruigebieden werden gevonden.

BIBLIOGRAFIE

- ATKINSON-WILLES, G.L. 1976. The numerical distribution of ducks, swans and coots as a guide in assessing the importance of wetlands. Proc. Int. Conf. Wetlands and Waterfowl, Heiligenhafen, 1974: 199-254.
- BAPTIST, H.J.M. en P.L. MEININGER. 1979. Broedvogels van het Oosterscheldegebied in 1978. Nota DDMI-79.07. Middelburg, Deltadienst afd. Milieu-onderzoek.
- BAUER, K.M. en U.N. GLUTZ VON BLOTZHEIM. 1968. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 2. Anseriformes (1. Teil). Frankfurt am Main, Akademische Verlagsgesellschaft.
- BOASE, H. 1951. Shelduck on the Tay Estuary. Brit. Birds 44: 73-83.
- BRYANT, D.M. 1978. Moulting Shelducks on the Forth Estuary. Bird Study 25: 103-108.
- BRYANT, D.M. 1981. Moulting Shelducks on the Wash. Bird Study 28: 157-158.
- Commissie voor de Belgische Avifauna. 1967. Avifauna van België. Giervalk 57: 273-363.
- COOMBES, R.A.H. 1950. The moult-migration of the Shelduck. Ibis 92: 405-418.
- DIRCKSEN, J. 1968. Brandgans-Mauserzug und tidenbedingte Bewegungen von Brandgans (*Tadorna tadorna*) und Eiderente (*Somateria mollissima*) im Raum um Trischen. Vogelwarte 24: 179-184.
- ELTRINGHAM, S.K. en H. BOYD. 1963. The moult migration of the Shelduck to Bridgewater Bay, Somerset. Brit. Birds 56: 433-444.
- GOETHE, F. 1957. Über den Mauserzug der Brandenten (*Tadorna tadorna* L.) zum Grossen Knechtsand. Pp. 96-106 in Fünfzig Jahre Seevogelschutz. Festschrift Verein Jordsand. Hamburg, Meise.
- GOETHE, F. 1961a. A survey of moulting Shelduck on Knechtsand. Brit. Birds 54: 106-115.
- GOETHE, F. 1961b. The moult gatherings and moult migration of Shelduck in north-west Germany. Brit. Birds 54: 145-161.
- GREENHALGH, M.E. 1965. Shelduck numbers on the Ribble Estuary. Bird Study 12: 255-256.
- HOOGERHEIDE, J. en W.K. KRAAK. 1942. Voorkomen en trek van de Bergeend, *Tadorna tadorna* (L.), naar aanleiding van veldobservaties aan de Gooise kust. Ardea 31: 1-19.
- HORI, J. 1964. The breeding biology of the Shelduck, *Tadorna tadorna*. Ibis 106: 333-360.
- HORI, J. 1966. Moul migration of second-summer Shelduck. Bird Study 13: 99-100.
- LEBRET, T. 1956. Bergeenden, *Tadorna tadorna* (L.), in vleugelrui in de monding van de Westerschelde. Ardea 44: 213-217.
- LIND, H. 1957. En undersøgelse af Gravandens (*Tadorna tadorna* (L.)) trækforhold. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 51: 85-114.
- LIPPENS, L. en H. WILLE. 1972. Atlas van de vogels in België en West-Europa. Tielt, Lannoo.
- MAEBE, J. en H. VAN DER VLOET. 1952. Over rui, trek en biologie der Bergeend, *Tadorna tadorna* (L.) aan de Beneden-Schelde. Giervalk 42: 59-83.

- MAEBE, J. en H. VAN DER VLOET. 1955. Ruitrek bij eenden. *Wielewaal* 21: 257-265.
- MAEBE, J. en H. VAN DER VLOET. 1958. De vestiging van de Bergeend, *Tadorna tadorna* (L.) langs de Schelde te Antwerpen. *Giervalk* 48: 35-42.
- OELKE, H. 1969a. Die Bedeutung des Grossen Knechtsandes als Mausegebiet der Brandgans (*Tadorna tadorna*) im Gebiet der Deutschen Bucht. *Landschaft und Stadt* 1: 104-115.
- OELKE, H. 1969b. Die Brandgans (*Tadorna tadorna*) im Mausegebiet Grosser Knechtsand. *J. Orn.* 110: 170-175.
- OUWENEEL, G.L. 1976. Overzomerende en ruiende Bergeenden. *Tadorna tadorna*, in het Haringvliet. *Limosa* 49: 115-122.
- PERRETT, D.H. 1953. Shelduck observations, 1952. *Rep. Mid-Somerset Nat. Soc.* 2: 16-17.
- PLATTEEUW, M. 1980. De ruitrek van de Bergeend, *Tadorna tadorna*, langs de Nederlandse Noordzeekust. *Limosa* 53: 121-128.
- POULSEN, C.M. 1959. Gravanden (*Tadorna tadorna* (L.)) i Danmark. Med Saerligt henblik på yngleforekomster inde i landet. *Dansk Orn. Foren. Tidsskr.* 53: 155-169.
- PRATER, A.J. 1981. Estuary birds of Britain and Ireland, Calton, T. and A.D. Poyser.
- SHARROCK, J.T.R. 1976. The atlas of breeding birds in Britain and Ireland. *Tring, British Trust for Ornithology.*
- SMIT, C.J. en W.J. WOLFF. 1981. Birds of the Wadden Sea. Report 6, Wadden Sea Working Group. Rotterdam, A.A. Balkema.
- TEIXEIRA, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. 's-Graveland, Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland.
- TIMMERMAN, A. 1960. De Bergeend (*Tadorna tadorna*) als broedvogel in Nederland. *Limosa* 33: 159-173.
- VAN IMPE, J. 1981. Het toenemend avifaunistisch belang van de slikken van Zandvliet en Lillo. *Veldorn. Tijdschrift* 4: 83-93.

RÉSUMÉ

Depuis 1975 un petit nombre (maximum 255 exemplaires) de Tadornes en mue s'est établi irrégulièrement (pas en 1976, 1978 et 1981) dans la partie belge du Bas-Escaut. La zone considérée se trouve au nord d'Anvers, au niveau des réserves naturelles «Galgeschoor» et «Groot Buitenschoor» de Lillo-Zandvliet. Les oiseaux en mue furent toujours notés pendant une période très limitée et toujours au mois d'août. En 1975, une partie au moins des 160 Tadornes a effectué toute la mue sur place. Le groupe comprenait au moins 90% de mâles. Pour les autres années nos observations se rapportent à des périodes plus courtes, les oiseaux s'étant probablement déplacés avec le courant vers le territoire néerlandais.

Le Tableau 1 résume les fluctuations du nombre de Tadornes adultes et de deuxième année à Zandvliet entre fin mai et fin septembre 1981. Il apparaît une augmentation à la fin de la deuxième décennie de juillet et des nombres se maintenant à un haut niveau jusqu'au début de la troisième décennie d'août. Cette évolution des nombres est discutée en fonction des mouvements de mue et comparée aux données sur la présence du Tadorne en région anversoise et dans les régions voisines de Zélande au cours des années cinquante. La forte croissance constatée au cours des trente dernières années, du nombre d'oiseaux séjournant le long de l'Escaut près d'Anvers de juin à août, est due non seulement au développement d'une population nicheuse locale relativement importante, mais aussi surtout à l'amélioration de la situation de l'espèce dans toute l'Europe du nord-ouest. Les oiseaux de Lillo-Zandvliet ont probablement une origine continentale (partie sud des Pays-Bas, Belgique et peut-être France), mais des Tadornes des Îles Britanniques pourraient être impliqués.

Un parallèle est établi avec des augmentations analogues en période estivale (juin-septembre) dans plusieurs régions de Grande-Bretagne et des Pays-Bas, accompagnées de l'établissement de nouvelles zones de mue.

SUMMARY

Since 1975 (but not in 1976, 1978 and 1981) small numbers of Shelducks have been moulting on the Belgian part of the Scheldt Estuary. The moulting area is situated north of Antwerp, near the Galgeschoor and Groot Buitenschoor nature reserves at Lillo-Zandvliet. Moulting birds here were present for a very limited period, and always in August. In 1975, part of the total 160 Shelducks was resident during the entire moulting period. The flock consisted of at least 90% drakes. For the other years there are indications of much shorter periods of residence and of downstream displacements to the Dutch part of the Scheldt.

Table 1 shows fluctuations in numbers of adult and second-year birds at Zandvliet between the end of May and the end of September 1981. There is an increase from the middle of June onwards, with peak numbers at the end of the second decade of July and a continuing high level until the beginning of the third decade of August. These fluctuations are discussed in relation to moult-migration and compared with the occurrence of the Shelduck in the region of Antwerp and the eastern part of Zeeland during the fifties. The marked increase in numbers during the last 30 years from June to August along the Scheldt north of Antwerp is caused not only by the establishment of a considerable breeding population in the region but particularly by the growth of the populations of north-western Europe. The origin of the birds at Lillo-Zandvliet is probably continental (southern part of the Netherlands, Belgium and possibly France), though some British Shelducks may be involved.

The relation to analogous summer increases at some British and Dutch sites is discussed, as well as the recent discovery of new moulting stations in these countries.

Herman VOET, *Oude Baan 5, B-2070 Ekeren en Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, B-1040 Brussel, België.*

Aanvaard 9 maart 1982